ΕΝΔΟΞΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΟ ΧΑΝΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ

Συνέχεια καὶ τέλος τῆς ἐπικῆς μάχης. Ἡ τρεῖς ἐφοδοι τῶν Τούρκων. Πῶς γκρεμίζονται τὰ κόκκινα μπαϊράκια. Τὸ «ἠφαίστειο τοῦ Θανάτου». Ὁ Φαρμάκης καὶ ἡ τουφεκόθεργά του. Πῶς ἐπιάστηκε καὶ πῶς ἐφαγώθηκε ἕνας λαγός. Ἡ ἡρωϊκὴ ἔξοδος ἀπὸ τὸ Χάνι. Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Καπλάνη. Ἄλλα ἐπεισόδια.

Β'.

Συνεχίζουμε τὴν ἐξιστόρησι τῆς ἐπικῆς μάχης τῆς Γραβιάς:

Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσος, ὅταν διηύθυνε τὸ φοινικὸ βόλι κατὰ τοῦ μετόπου τοῦ Χασὰν Δερβίσση, ἤξερε βέβαια τὸ ἠθικὸ ἀποτέλεσμα ποὺ θὰ ἔφερνε στὴν ψυχὴ τῶν Μουσουλμάνων ὁ θάνατος τοῦ θρησκευτικοῦ τους ἀρχηγοῦ. Καὶ τὸ ἔκανε ἐπίτηδες, γιὰ νὰ διακόψη κάθε περὶ ὑποταγῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλπίδα τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη.

Καὶ πράγματι. Μανιασμένοι οἱ Τουρκαλβανοί, ὥρμησαν πυκνοὶ καὶ τρομεροί, ἀλαλάζοντες ἐναντίον τοῦ Χανιοῦ, ζητοῦντας νὰ κομματιάσουν τοὺς κλεισμένους ἐκεῖ Ἕλληνας.

«*Ἀρχεται τότε—γράφει ὁ ἱστορικὸς—γενικὸς πυροβολισμὸς τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων κατὰ τοῦ πυκνοῦ καὶ ταραχώδους σώματος τῶν πολεμίων*». Οἱ ἄγριοι Ἀλβανοί, γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τ' ἀδιάκοπα πυρά, σκεπάζανε μὲ τὸ ἀριστερὸ μπράτσο τὰ μάτια τους καὶ φθάνανε στὸ μαντρότοιχο. Τὸν σπρώχνουν μὲ τὰ χέρια τους, μὲ τοὺς ὤμους, τὸν τρυποῦν μὲ τὶς χαντζάρες καὶ μερικοὶ ἀγωνίζονται μὲ τσεκούρια νὰ σπάσουν τὴν ξυλένια ἀλλὰ χοντρὴ πόρτα. Ἄλλοι, φτάνοντες στὶς τουφεκηθῆρες, ἀρπάζανε τὶς κάνες τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, ἀλλὰ τουφεκίζονται καὶ πέφτουν νεκροί, στὴ ρίζα τοῦ τοίχου.

Κεραυνοὺς θανάτου ἔχουν τὸ Χάνι ἀπὸ παντοῦ. Τὰ κύματα τῶν ἐχθρῶν σπάζουν πάνω του καὶ ἀραιώνονται. Καὶ ὁ Ζαλοκόστας γράφει:

Οὔτ' ἔν ὅπλον εἰς μάτην κοπνίζει,
Οὔτ' ἔν ὅπλον εἰς μάτην βροντᾷ,
Κάθε βόλι συρίζον πετᾷ
Καὶ τὰ κρέατα σχίζει!

Τέλος, οἱ Τοῦρκοι καταλαβαίνουν ὅτι θυσιάζονται ματαίως καὶ ἀποτραβιοῦνται... Δὲν ἐπρόφθασαν ὅμως ν' ἀναλάβουν, καὶ δεπτάθησαν νὰ ὁρμήσουν καὶ πάλιν. Οἱ Ἕλληνες τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ τὴν ἴδια ἀποφασιστικότητα καὶ τοὺς ἔθέρισαν γιὰ δεύτερη φορά.

Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἔστεκε πιὸ πέρα καὶ ἀσφαλής, προστατευόμενος ἀπὸ ἕνα μεγάλο βράχο, παρακολουθοῦσε τὴ μάχη, δαγκώνοντας τὰ χείλη μὲ ὀργή... Σὲ μιὰ στιγμὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ πρόχωμά του, φτάνει στοὺς Τουρκαλβανοὺς τοὺς ποὺ εἶχαν πάλι ὑποχωρήσει, καὶ λυσσῶντας ἀπὸ θυμό, φωνάζει, παρακαλεῖ, ἐξορκίζει: Ὑπόσχεται τὰ πάντα, λάφυρα, ἀμοιβές, βαθμούς. Παράδεισο, καὶ τοὺς ὑποχρεώνει νὰ ἐπιχειρήσουν καὶ τρίτη ἔφοδο!

Ἡ ἔφοδος αὐτὴ ὑπῆρξε σφοδρότερη καὶ ἀποφασιστικώτερη. Μερικοὶ Τοῦρκοι κατορθώνουν ν' ἀνεβοῦν στὸ περιτείχισμα καὶ νὰ μπήξουν στὸ σωμάρι τῆς μάντρας τὰ κόκκινα μπαϊράκια τους. Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ἠλεκτρίζει τοὺς ἄλλους, φθάνουν στὴ μάντρα, τὴ ζώνουν καὶ οἱ Ἕλληνες βλέπουν ὅτι τὸ Χάνι κινδυνεύει νὰ κυριευθῆ...

Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς εἶνε πανταχοῦ παρών. Ἡ βροντώδης φωνή του ἀκούγεται κυριαρχική, ἐπάνω ἀπὸ τὸ σάλαγο τῆς μάχης, δυναμώνει τὸ θάρρος τῶν συντρόφων του, διευθύνει τὴν ἄμυνα. Καὶ τὰ κόκκινα μπαϊράκια χωρεμίζονται, οἱ Τοῦρκοι πέφτουνε νεκροὶ ἢ λαβωμένοι καὶ ὀπισθοχωροῦν γιὰ τρίτη φορά, τσακισμένοι, καταντροπιασμένοι.

Κατὰ τὴν ἔφοδο αὐτὴ ἐσκοτώθηκε μέσα στὸ Χάνι, ἀπὸ τυφλὴ ἐχθρικὴ σφαῖρα, ὁ Ἀθανάσιος Καπλάνης, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστότερους φίλους τοῦ Ὀδυσσέως.

* * *

Κατὰ τὸ μεσημέρι, ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, «*ὁ ἀγέρωχος καὶ θρασὺς νικητὴς τῶν Θερμοπυλῶν*», ἄγριο μῖσος πνέοντας ἐναντίον τοῦ Ἀνδρούτσου, συγκαλεῖ πολεμικὸ συμβούλιο ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς του. Στὴν ἀρχὴ τοὺς ἐπέπληξε γιὰ τὴν ἀποτυχία τους, ἀμέσως ὅμως τοὺς ἔδωσε θάρρος, ἐτροσπάθησε νὰ ἐρεθίση τὴ φιλοτιμία τους κι' ἔτσι κατόρθωσε νὰ προκαλέση νέα ἔφοδο πεζῶν καὶ ἱππέων.

Οἱ πεζοὶ ὁρμοῦν μὲ τὰ γιαταγάνια γυμνά, πλαγίως τρέχουν οἱ ἵππεις. Σπαχῆδες μὲ τ' ἀράπικα ἄτια τους. Ἔτσι τὰ βόλια τῶν Ἑλλήνων χτυποῦν στὸ σωρὸ καὶ θερίζουνε ἀνθρώπους καὶ ἄλογα. Τὰ πτώματα, γύρω ἀπὸ τὴ μάντρα, γίνονται καὶ αὐτὰ ἐμπόδια, γιατί εἶνε σωροὶ τώρα. Καὶ ὁ Ὀμὲρ Πασσᾶς βλέπει τὴν ἀποτυχία του καὶ φρενιάζει...

Τέλος, μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, ἡ μάχη ἔπαψε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀποτραβήχτηκαν ἔξω ἀπὸ τὸ διάστημα ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ φτάση σφαῖρα τουφεκιοῦ, καὶ πολιόρκησαν κυκλικὰ τὸ πλιθόχτιστο ἐκεῖνο ἠφαίστειο ποὺ ξερνοῦσε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ θανάτου.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς φοβερῆς ἐκείνης ἡμέρας, συνέβησαν διάφορα ἐπεισόδια προσωπικῆς ἀντρείας ποὺ τ' ἀναφέρει ἀκόμη ἡ προφορικὴ παράδοσι. Παράδειγμα τὸ ἀκόλουθο:

Μαζὶ μὲ τοὺς προμάχους τῆς Γραβιᾶς ἦταν κι' ὁ Γιάννης Φαρμάκης, περίφημος ἁρματολός, καὶ σκοπευτὴς ξακουσμένος. Ὅταν λοιπόν, στὴν τρίτη ἔφοδο, οἱ Τουρκαλβανοὶ ἔφτασαν ὡς στὶς τουφεκίστρες τῶν Ἑλλήνων, ἕνας Ἀλβανὸς ἄρπαξε τὴν κάνα τοῦ Φαρμάκη, καὶ τραβώντας την ἔξω, τοῦβγαλε τὴν τουφεκόθεργα. Μὰ ὁ Φαρμάκης, ἀτάραχος, εἶπε στὸ διπλανό συμπολεμιστή του:

—Νά, πάρε καὶ τὸ δικό μου τὸ τουφέκι, καὶ μὲ τὴν τουφεκόθεργά σου γιόμιζέ τα καὶ τὰ δυό, καὶ χέρι-χέρι δίνε μου νὰ ρίχνω. Νὰ τοὺς φάμε τοὺς παλιομουρλάτες!...

Κι' ἔτσι, ὁ ἀλάθευτος ἐκεῖνος σημαδευτὴς ἐσκότωσε ὡς εἴκοσι ἐχθρούς.

* * *

Τὸ περίεργο εἶνε ὅτι ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἐπολεμοῦσαν, ὁ γέρος ἰδιοκτήτης τοῦ Χανιοῦ... ἐμαγέρευε ἥσυχος σὲ μιὰ γωνιά, γιὰ τὸν Ἀρχηγό. Καὶ μάλιστα ὀρεχτικὸ φαγί: Ἕνα λαγὸ στιφάδο! Τὸ γεγονὸς τὸ διηγεῖται ὁ μακαρίτης συγγραφεὺς Ἀντρέας Καρκαβίτσας, ποὺ τὸ εἶχε ἀκούσει ἀπὸ ἕνα γέρο-τσοπάνη τῆς Γραβιᾶς: Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐπήγαιναν νὰ κλειστοῦν στὸ Χάνι, ἀπὸ κάποιο θάμνο πετάχτηκε ἕνας καλοθρεμμένος λαγός. Μερικοὶ σήκωσαν τὰ τουφέκια νὰ τοῦ ρίξουν, μὰ ὁ Ἀνδρούτσος τοὺς ἐμπόδισε:

—Σταθῆτε! ἐφώναξε, μὴ χαλᾶτε ἄδικα τὰ βόλια σας!

Καὶ ὁ φτεροπόδαρος Ὀδυσσεὺς ἐξιτιλύεται καὶ πιάνει ζωντανὸ τὸ λαγό!... Αὐτὸ λοιπὸν τὸ κυνῆγι ἐγεύτηκε ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὰ πρωτοπαλλήκαρά του, ἐνῶ ἀπέξω ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἔδινε διαταγὴ νὰ πᾶνε στὴ Λαμία, νὰ φέρουν κανόνια γιὰ νὰ γκρεμίση τὸ Χάνι καὶ νὰ πιάση ζωντανοὺς τοὺς ἀπίστους.

Ξεκοκκαλίζοντας τὸ λαγὸ ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεὺς σκεπτόταν τί ἔπρεπε νὰ κάνη. Νὰ κρατήση περισσότερο τὴν ἀντίστασι, δὲν τοῦ ἦταν δυνατόν. Δὲν εἶχε οὔτε τ' ἀπαιτούμενα πολεμοφόδια. Ἔπειτα καὶ οἱ ἀπέξω, στὰ ὑψώματα, συναγωνισταί του—Πανουριᾶς καὶ οἱ ἄλλοι—εἶχαν ὑποχωρήσει. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐγκαταλείψη τὸ Χάνι καὶ βρῆκε συμφώνους σὲ αὐτὸ καὶ τοὺς συντρόφους του.

* * *

Ὅπως στὴ μάχη τῆς ἡμέρας, ἔτσι γιὰ τὴν ἔξοδό τους τῆς νυκτός, ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκανόνισε στρατηγικώτατα τὸ σχέδιο.

Ἐν πρώτοις, διέταξε νὰ ἐνταφιάσουν τὸ λείψανο τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἀθανασίου Καπλάνη, τοῦ μ ό ν ο υ νεκροῦ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ Χανιοῦ, τὴν πιὸ καθωρῆ, τὰ παλληκάρια ἔσκαψαν ἕναν τάφο, κι' ἐκεῖ ἔφεραν κι' ἔβαλαν τὸ νεκρὸ σύντροφό τους. Μὲ ξέσκεπο τὸ κεφάλι, γύρω ἀπὸ τὸ λάκκο, τὰ παλληκάρια ἄκουσαν τὸ «*Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν...*» ποὺ τὸ εἶπε σιγὰ ὁ Ἀρχηγός τους.

«—Αἰωνία ἡ μνήμη του...» φώναξαν ὕστερα ὅλοι.

Καὶ τὸν κατέβασαν στὸ λάκκο καὶ ὅσο μποροῦσαν ἀθόρυβα, ἐσκέπασαν τὸ λείψανο μὲ χῶμα.

Ἔπειτα, ἐκάθησαν καὶ περίμεναν νὰ προχωρήση ἡ νύχτα καὶ νὰ ξεγυνιάσουν οἱ Τοῦρκοι.

* * *

Πεδνοῦσαν ἡ ὧρες. Οἱ Τοῦρκοι, κουρασμέ-

ΠΑΛΗΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΤΟ ΦΙΛΙ ΤΗΣ ΜΑΡΙΩΣ

Ελα, Μαριώ, ἕνα φιλὶ μονάχα νὰ σοῦ δώσω,
Βλέπεις, στὸν πόλεμο πετῶ,
Μὲ τὸ φιλὶ ποὺ σοῦ ζητῶ
Χιλιάδες θὰ σκοτώσω.

—*Καλὸ παλληκαράκι μου, μὴν εἶσαι παινεσάρης,*
Χτύπα στὸν πόλεμο γερὰ
Κι' ὅσους σκοτώσεις στὴ σειρὰ
Τόσα φιλιὰ θὰ πάρης.

—*Μαριώ μου, τὸ φιλάκι σου γιὰ φυλαχτὸ μου θάχω..*

—*Ἀ, τοῦ πολέμου τὰ παιδιὰ*
Ἔχουν στὸ στῆθος τὴν καρδιὰ
Γιὰ φυλαχτὸ μονάχο.

—*Σκληρὴ κι' ἂν ἀπ' τὸν πόλεμο νεκρὸ μὲ φέρουν πίσω;...*

—*Νεκρό; ἔ, ἄλλο μὴ ζητεῖς,*
Θὰ μὲ φιλήσης νικητής,
Νεκρὸ θὰ σὲ φιλήσω...

Δ. Ι. ΚΟΚΚΟΣ